Grib ienest politikā garīgumu

07.04.2012 13:57

*Intervija ar Saeimas deputātu Ilmāru Latkovski žurnāla "*Svētdienas Rīts*" marta numurā. Intervija pārpublicēta saīsināti.*

Inga Reča

- Laika nav daudz, sāksim ar svarīgāko!

- Sāksim ar intriģējošāko! Domāju, ka daudzi nemaz nezina, ka tavs vārds ir atrodams laikraksta „Atmoda" pielikuma 1989. gada 26. marta „Svētdienas Rīta" redakcijas sarakstā līdzās Aidai Prēdelei un Jurim Rubenim.

- Toreiz bija tik daudz notikumu, ka nav tik viegli atcerēties. Atmodas periods bija ļoti cieši saistīts ar jaunajiem mācītājiem un ar garīgumu.

- Tu biji filozofs un žurnālists, kur satiki jaunos mācītājus?

- Jaunos mācītājus satiku vēl pirms bija laikraksts „Atmoda". Es meklēju dažādas disidentiskas aktivitātes, un ceļi mūs saveda kopā 1987. gadā, kad bija radusies dumpinieciskā jauno mācītāju kustība „Atdzimšana un atjaunošanās" ar Juri Rubeni, Modri Plāti, Māri Ludviku priekšplānā. Man šķita ļoti aizraujoša šī jauno cilvēku uzdrošināšanās un drosme. Toreiz arī Lidija Lasmane - Doroņina bija tikko iznākusi no trešā apcietinājuma. Tie bija cilvēki, kas mani fascinēja, pozitīvi aizrāva. Gribēju būt ar viņiem, jo viņi bija tālāk gājuši tajā virzienā, kurā es arī gribēju iet. Tas savienojās ar Atmodas laiku, kas,

bez šaubām, nebija politiska atmoda vien, bet visupirms - garīga atmoda. [...]

Laikraksts „Atmoda" bija plaukstošs, visiem pieprasīts. Galvenais idejiskais iedvesmotājs „Svētdienas Rīta" atjaunošanai bija Juris Rubenis, Aida Prēdele bija galvenā darītāja, un es biju tādā gan emocionālā, gan formālā uzrāvienā kopā. Piedalījos pirmajos trijos numuros, pēc tam vajadzēja žurnālistus, kas tur strādā sistemātiski.

- Interesanti, ka tu esi otrais cilvēks no „Svētdienas Rīta" atjaunotāju trijotnes, kuru nāku intervēt uz Saeimas namu. Pirmā bija Aida Prēdele, otrs esi tu, vēl paliek Juris Rubenis...

- Varētu pienākt arī Jurim laiks. Varbūt viņš būs prezidents!

- Dievs vien to zina!

[...]

- Pirms cilvēks sper soli politikā, bez personiska izaicinājuma, noteikti ir vajadzīga vīzija. Kurp tu gribi vest savu valsti, tautu?

- Man ir jāatkārto tas, ko rakstīju vienā publikācijā „Pastāvēs, kas mainīsies. Izaicinājums jaunai domāšanai nacionālos jautājumos." Galvenā ideja ir, kā savienot šīs divas dimensijas - nacionālo un vispārcilvēcīgo. Pasaule ir globāla un atvērta, un kā jāmainās patriotismam vai Latvijas dzīves uztverei. Dievs ir radījis katru tautu vai katru nāciju, bet tas nav devis garantijas mūžīgai dzīvošanai. Ja tauta grib attīstīties, ir svarīgi, lai tā kā krāšņa puķe iekļaujas šajā pasaules dārzā kopumā, saglabājot savu nacionālo identitāti.

- Tu esi iniciators Sabiedrības saliedēšanas komisijai, kas savu darbu Saeimā sāks aprīlī. Biji iniciators arī 7. februāra tikšanās reizei pie prezidenta, kur tikās topošā komisija un Latvijas garīgie līderi. Kāds bija tikšanās mērķis?

- Jo es jūtu nepieciešamību pēc garīgās dimensijas politikā, pēc jaunas domāšanas. Ja politika reducējas uz ekonomisko, juridisko domāšanu vai uz partiju cīņu, tas noved pie tādas krīzes, kādā mēs šobrīd atrodamies. Visi māj ar galvu un piekrīt, kad saka, ka pamatā ir nevis ekonomiskā vai politiskā, bet garīgā krīze, taču, kad gribam garīgo dimensiju ienest politikā, tad visi vai nu nesaprot, vai smīkņā. Pirmkārt, tas ir tas mēģinājums cilvēkiem dot iespēju citādāk paskatīties uz politiku. Pragmatiskais mērķis bija arī garīgos līderus iepazīstināt ar komisiju. Mēģināt meklēt saskarsmi, lai gan valsts no baznīcas ir šķirta un tur neko citādāk arī nevajag darīt, bet tomēr, lai garīgie līderi iesaistās arī sociāli un sabiedriski atbildīgos procesos ne tikai Ziemsvētkos.

- Cik esmu pieredzējusi, garīgajiem līderiem nav nekāda pretestība sadarboties ar valsti, ar likumdevēju arī ikdienā, vienmēr ir bijis otrādi – šajā mājā (Saeimā) ir bijusi lielāka pretestība, ka garīgie līderi par daudz „jaucas" valsts lietās. Kā šī sadarbība varētu veidoties uz priekšu?

- Kā jebkurai Saeimas komisijai mums ir vajadzīgi eksperti, runājot par garīgiem jautājumiem, izglītību vai kultūru, un vienmēr viņi tiktu pieaicināti. Komisijai vajag dažādas darba grupas vai konsultatīvas padomes, kurās es viņus labprāt gribētu iesaistīt. Mēs ļoti labi esam iepazinušies.

- Vai Labās gribas manifests, kas tapa, ir rezultāts pirmajai tikšanās reizei?

- Noteikti. Jura Rubeņa iesniegtās tēzes pārtapa par „Labas gribas manifestu".

- Daudzi cilvēki ir parakstījušies, daudzi ir izteikuši kritiku. Kas ar manifestu notiks tālāk?

- Man pietiktu, ja arī nebūtu nākošo soļu. Pat, ja tas ietekmē tikai dažu cilvēku domāšanu un liek viņiem kaut kā citādāk skatīties uz notiekošo vai druscin apbremzēt naida un aizvainojuma sevī kurināšanu, tas jau ir daudz. Un tas ir pamatuzdevums. Vai var izaugt kāda organizatoriska struktūra, tautas kustība vai biedrība? Kā politisks cilvēks negribētu pārāk daudz iejaukties, inspirēt biedrības vai organizācijas rašanos, jo tad nāks līdzi aizdomu ēna – to jau politiķi ir inspirējuši savtīgās interesēs...

Gan pirms referenduma, gan pēc, neapšaubāmi, notiek sacensība un, līdz ar to, naida un neuzticības atmosfēra apkārt, bet manifests aicina uz pretējo. To cilvēkiem ir ļoti grūti saprast, ka tas jau ir daudz, un viņi prasa taustāmu rezultātu. Bet būtībā tas ir tas pats jautājums par garīgo dimensiju politikā. Par citādu domāšanu.

- Intervijas sākumā teici, ka ir vajadzīga pilnīgi jauna pieeja latviešu un krievu valodā runājošo attiecībām. Kādu tu iedomājies šo jauno pieeju?

- Pirmkārt, mēģināt izprast. Tev nav jāpiekrīt krievam, vai krievam nav jāpiekrīt latvietim un jāpieņem viņa pozīcija, bet pamēģināt uz pasauli, uz situāciju paskatīties no viņa skatu punkta. Nesen izlasīju [mācītāja] Modra Plātes domu – iepazīt vienu svešu cilvēku nozīmē labāk iepazīt arī sevi. Ja tu skaties no viņa skatu punkta, tad varbūt ieraugi ko citādāk, vari runāt un arī attīstīt savu argumentāciju un sarunu. Otrs ir, paskatīties, ko latvieši un krievi, ja reiz ir Latvijā, var kopā izveidot. Nevis tikai nostāties pozā – jums ir tādas tiesības un mums nav tādas... Ja mēs eksistēsim blakus kā svešķermeņi, tas ir atmiršanas scenārijs. Ja vienā valstī eksistē nošķirti divas grupas, ilgstoši tas nevar turpināties. Nebūs nekādas attīstības, būs tikai deģenerācija.

- Kas būs tie, kas šo plānu realizēs?

- Tas ir tas sarežģītais. Ir vajadzīgi cilvēki, kas spēj saprasties un mierīgi sarunāties. Un tādu nav daudz. Domāju, kāda piektā daļa to spēj un pēc tam pievilks pārējos. Nosauksim to par sava veida sabiedrības eliti pozitīvā nozīmē. „Elite" tādā nozīmē, ka tie ir cilvēki, kuri spēj ietekmēt sabiedrību. Tie ir garīgie līderi, žurnālisti un politiķi - ne visi, bet kuri grib attīstīt sadarbību nevis profitēt uz naida un pretišķībām. Radošā inteliģence, kurai ir ļoti liela nozīme Latvijas atmodā un kuriem nav diez ko liela nozīme šodien sabiedrības domāšanas dienas kārtības veidošanā un ietekmēšanā.

- Ko par tavu darbošanos saka pieredzējušie kolēģi Saeimā?

- Vieni uztver ar sapratni un paši aktīvi uzreiz parakstījās, piemēram, manifestā.

Piesardzīgi pozitīvi skatās. Klaji naidīgi pretestību neesmu sastapis.

- Bet nosaucis par jaunu iesācēju politikā, kas nāk ar naivām ambiciozām idejām?

- Ir, ir, ir. Cits tā nosauc, cits varbūt pie sevis nodomā...

- ...ka gan jau aplauzīsi spārniņus!

Vienā tādā emocionālā brīdī izteicos, ka labāk nolaužu kaklu nekā braucu sen iebrauktās sliedēs. Protams, politikā ir sava specifika un savi likumi, no kuriem ir grūti izrauties, bet es atbildu, vismaz sev, ka visās līdzšinējās jomā, kurās darbojos, gribēju darīt to, ko parasti tur nedara. Sākot no radio raidījuma „Mikrofons", kur veidoju raidījumus ar Monteņa esejām. Līdz tam to neviens nebija iedomājies. Un cilvēki klausījās. Zināma uzvara tur bij!

[...]

- Tavos raidījumos labi var redzēt, ka dziļas un neērtas lietas, esi pratis ietērpt atraktīvā mētelītī, jo cilvēki negrib domāt. Politika, manuprāt, ir daudz lielāks izaicinājums. Vai nebaidies, ka politika tomēr tavu radošo garu nomāks?

- Te ir tas lielais izaicinājums. Ir viegli būt radošam, ja esi radošā institūcijā, ir viegli būt mierīgam un labestīgam, ja nododies meditatīvam dzīves veidam, vari no visa norobežoties un domā, ka esi jau kaut kādu kondīciju sasniedzis. Bet, ieejot politikā, tu uzreiz saproti, ka ir lietas, kas tevi ļoti ātri izsit no līdzsvara. Pamēģini nu saglabāt to harmonisko, cilvēcisko un radošo! Neviens jau mani speciāli neapspiež, bet ir iebrauktās sliedes, ierobežojumi, stereotipi un inerce. Bija komisks atgadījums Ņujorkā, debesskrāpī, kur es pēkšņi paliku viens kādā telpā, tumsā. Tuvumā, kur varētu kādu sasaukt – neviena cilvēka. Līdz tam jutos harmoniski ļoti stiprs cilvēks, likās, ka mani nekas nevar izsist no līdzsvara. Bet šāda viena situācijas maiņa, un es pilnīgi sevi nepazinu - cik ātri tas tevi var izsist no līdzsvara, un tu jūti, ka viss tavs stiprums pēkšņi pazūd... Tāpat ir ar ieiešanu politikā – tā ir iziešana no savas komforta zonas.

- Saeimā arī jau esi bijis „viens, debesskrāpī, tumsā”?

- Neesmu vēl novests līdz panikai vai histērijai, bet ir lietas, kas izsit no līdzsvara. Jāatzīst, visos pēdējos trīs gados neesmu bijis tik bieži nomāktā garastāvoklī kā pēdējos trīs mēnešos. Domāju, kā sevi stiprināt.

[...]

- Garīgo līderu tikšanās reizē bīskaps Pēteris Sproģis, citējot Bībeli, sacīja, ka tauta, kurai nav nākotnes redzējuma, ies bojā. Kāds ir tavs šī brīža nākotnes redzējums?

- Ļoti sarežģīts jautājums. Tas ir visu jautājumu jautājums.

Manuprāt, lai valstī tautai būtu attīstība, šajā brīdī politikā ir *jāpiespricē* garīgā dimensija. Ja mēs orientēsimies tikai uz patērētājsabiedrību, ja mēs kā mērķi definējam, ka galvenais ir labklājība, kas šajos grūtajos krīzes laikos, protams, ir ļoti uzrunājoši cilvēkiem, kuri patiešām cieš materiāli un ir nedroši par rītdienu... Ja latviešu un krievu attiecības aprobežojas ar to vien, cik desas mēs kopā varam saražot, mani tas neinteresē, mani interesē, ko mēs varam attīstīt kopā kā nācija. Latvija nav ekonomisks „projekts”, tas, pirmkārt, ir kultūras un garīgs „projekts”. Ja mūs interesē tikai labklājība, tad tiešām ir jābrauc uz Lielbritāniju, Ameriku vai Ķīnu, kur ir lieliskas attīstības iespējas Latvijas cilvēkiem. Bet, lai mēs varētu iekļauties pasaules radošā gara attīstības modelī, ir nepieciešama kultūras un garīgā dimensija. Tas būtībā ir latviešu un Latvijas izdzīvošanas jautājums. Pastāvēs, kas mainīsies. Vai nu mazām valstiņām nav ko maisīties lielajām pa vidu un ir kaut kur jāiekļaujas vai nu radi uz sava pamata jaunu pienesumu pasaulei. Ļoti svarīgi ir sadarboties, kā pamatu atstājot latviešu nacionālo kultūru, bet mēs nedrīkstam aizmirst vēsturi, multikulturālās ietekmes, vācu vai vācbaltu kultūras ietekmes un nekur arī nevaram likties no krieviskās ietekmes. Ja iedzīvotāju sastāvs ir tāds, kāds ir, tad ir ļoti svarīgi no tā mēģināt paņemt kaut ko labu attīstībai, nevis nemitīgi cīnīties un raudāt par nesaskaņām.